

הדף היומי

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי י"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף טז

והמחבר פסק (ס' רלא' סעי' א') שאם א"א לו ללמוד בלא שינת הצהרים ישן ובלבד שלא יאריך בה שאסור לישון ביום יותר משינת הסוס שהוא שיתין נשמי (עי' בה"ל ס' ד' כמה זמן לפי השעון שלנו) ואף בזה הממטע תהייה כוונתו להחזיק גופו לעבודת הבורא. ובמחצית השקל כתב שהכל נמדד לפי מה שהוא אדם וכפי הצורך לעבודתו ויתברר.

נושא: שבט. נביא שקר. מלחמת הרשות. ירושלים. שבטים. עיר הנדחת.

כאמור הגמ' דנה על איזה חטא דנים את השבט ב' דיינים, **לרב מתנא** הנושא הוא על נשיא השבט. **לדעת עולא בשם ר"א**, דנים את נחלת השבט וכפי שדנו בכניסתם לארץ בחלוקה הראשונה, כך דנים אף לדורות ב' דיינים. **דוחה הגמ'** שא"כ נצטרך אף קלפי ואורים ותומים. לדעת רבינא, מדובר בשבט שהודח לעבוד ע"ז, ואמנם אין להם דין של עיר הנדחת אלא הורגים כל אחד בסקילה כיחיד שעבד ע"ז, **אולם דנים** אותם ב' דיינים. **שהרי דרש רב חמא ברבי יוסי בשם רבי אושעיא**, שיחיד שעבד ע"ז מוציאם אותו לשער העיר, **אולם עיר הנדחת** לא מוציאם לכך דיינים אלא לסנהדרין גדולה כך דין של הדב.

נביא שקר דנים בב"ד של 71, **למדו** "הזהר" בגז"ש מזקן ממרא, **שואלת הגמ'** שלשון הזהר נאמר לנבי חוב חוב מיתה שדנים בכך. **אלא ביאר ר"ל** שלומדים מגז"ש "דבר" ממה שהזקן המרא. **ואין לחזור** וללמוד מנביא שקר למיתה זקן ממרא שתהיה ב' דין, כיון שלא למדו דג"ש של הדב.

כהן גדול דנים בבית דין של 71, **אמר רב אדא בר אבהו** המקור "כל הדבר הגדול יביאו אליו", הביאור דבריו של אדם גדול. **שואלת הגמ'** שבברייתא מבואר שהדבר הגדול אינו של אדם גדול, אלא הכוונה על דבר קשה. **מבאר הגמ'** ששיטת רב אדא כדברי ברייתא אחרת שלמדו שהכוונה לאדם גדול. **התנא הראשון** למד ב' פסוקים על דבר קשה "כל הדבר הגדול" "את הדבר הקשה יביאון אל משה", **פסוק אחד** אומר את הדין **ופסוק שני** מבאר מה היה. **והברייתא השניה** למדה ממה שהתורה שיתנה ופעם כתבה "גדול" פעם כתבה "קשה" **בהכרח** שיש ללימוד לאדם גדול.

הסתפק רבי אלעזר, שורו של כהן גדול שהרג את הנפש, האם מדמים למיתה בעליו הכהן שנדון ב' דין, **אולם** למיתת בעלים רגיל ונדון בכך. **אמר אביי**, היה פשוט לר"א שימנעו של כהן גדול דנים בב"ד של 71 **ורק כאשר עוסקים בעונש מיתה** יש לדון בכך או עא'.

יוצאים למלחמת הרשות ע"פ ב"ד של 71, **המקור אמר רבי אבהו** "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ד' על פיו יצאו ועל פיו יבואו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה" **ולמדו** "הוא" זה המלך, "וכל בני אתו" הכוונה למשוח למלחמה, "וכל העדה" הכוונה לסנהדרין גדולה. **שואלת הגמ'**, אולי לא נמנו אלו שצריך להתייעץ עימם קודם היציאה למלחמה, הסנהדרין קודם שיענו הם צריכים לשאול באורים ותומים. **אלא למדו ממעשה דוד המלך** שבאו להתייעץ עמו לצאת למלחמה וכו', ואמר שהתייעצו עם אחיתופל נמלכו בסנהדרין ושאלו באורים ותומים. **והביא רב יוסף מהפסוקים בדברי הימים** שכן היה דרך היציאה למלחמה, "ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ואביתר ושר צבא למלך יואב" **"אחיתופל"**, יועץ. וכך נאמר "ועצת אחיתופל אשר יעץ" **"ובניהו בן יהוידע"** זו סנהדרין. **"אביתר"** אלו אורים ותומים. ונאמר "ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי" ונקראו האורים והתומים **"כרתי ופלתי"** שכורתיים דבריהם ומפלאים מעשיהם.

הביאה הגמ' מקור שדוד המלך קם ע"י כינוי, **אמר רבי יצחק בריה דרב אדא** או רבי יצחק בר אבדומי "עורה כבודי עורה הנבל וכונן אעירה שחר".

הוספה על ירושלים ועל העזרות בפני ב"ד של 71, **אמר רב שמי בר חיא** המקור "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכן תעשו" ולמדו שאף לדורות. **שאל רבא**, כל הכלים שעשה משה נמשחו בשמן המשחה ולדורות העבודה מקדש את הכלים ומתכת אותם בעבודה. ומדוע לא נאמר שמן המשחה לדורות. **מבאר הגמ'** שנאמר "וימשחם ויקדש אותם", דווקא אותם ולא לדורות. **ואין לומר** שלדורות או במשיחה או בעבודה **רבא** "אשר ישרתו ב' בקודש" הכתוב אמר שירות. ו"אותם" מלמד שלדורות לא תאמר או משיחה או שירות אלא רק שירות.

סנהדרין לשבטים ממנים ע"י 71 דיינים, **המקור** ממשה רבינו שהעמיד סנהדראות לשבטים והיה שקול כ 71 זקנים. **"שופטים תתן"** מכאן שמעמידים שופטים. **"שוטרים תתן"** מכאן שיהיו שוטרים. **"שופטים לשבטיך"** מכאן ששופטים לכל שבט. **"שופטים לשערך"** מכאן ששופטים לכל עיר ועיר. **"שופטים לשערך"** שוטרים לכל עיר **"שופטים לשערך"**. **רבי יהודה אומר** שיש ב"ד הממונה על כולם שנאמר "תתן לך" **לרשב"ג** "לשבטיך ושפטו" מצוה לב"ד של אותו השבט לדון את השבט.

עיר הנדחת בפני 71, **למדו ממיעוט** לנבי יחיד שעבד ע"ז "והוצאת וכו' לשערך" ואת העיר את דנים ביושבים בשער העיר היינו כן, **אלא** בגדול של 71. **לא עושים עיר הנדחת בעיר הסמוכה לספר** שנאמר "מקרבך". **אין עושים ל ערים עיר הנדחת**, שנאמר "באחת עירך" ב' עושים שנאמר עריך. **ומביאה הגמ'** ברייתא שהכוונה שעושים אחת אחת ולא ג'. **בתחילה רב אומר** שבב"ד אחד אין עושים ג' ערים נדחות, אולם בכמה בתי דינים אפשר, **ולבסוף אומר** שאין עושים אף בכמה בבתי דינים שלא תהיה ארץ ישראל תחתה. **לדעת ר"ל** בכמה מקומות כן עושים. **ולר"ח** אף ב' מקומות אין עושים כדי שלא תהיה ארץ ישראל קרחת. **מבואר בברייתא** כדברי ר"ח שאין עושים ב' ביהודה וב' בגליל, **אולם** אחת ביהודה ואחת בגליל עושים. **וקרוב לספר** אין עושים עיר הנדחת שמא יבואו נוכרים ויחריבו את ארץ ישראל. **זה כשיטת ר"ש** שדרש טעמא דקרא, שהרי כבר אמרו "מקרבך".

עיונים על הדף

לימוד התורה בלילה

הביאה הגמ' לגבי דוד המלך, אמר רבי שמעון חסידא כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו מיד היה דוד עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר.

כתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות דעות ה"ד) היום והלילה ארבע ועשרים שעות. די לו לאדם לישן שלישן שהוא שמנה שעות. ויהיו בסוף הלילה כדי שיהיה מתחלת שנתו עד שתעלה השמש שמנה שעות ונמצא עומד ממטתו קודם שתעלה השמש. עכ"ל. (עי' במ"ב ס' ד' סק"ט מה שנהגו לקום לתיקון חצות וללימוד משניות ובאיזה זמנים של השנה).

המחבר (ס' רלא' סעי' א') הזהיר שצריך להיזהר בלימוד התורה בלילה יותר מבשל יום והמבטלו עונשו רב. ובמעלת הלימוד תורה בלילה הביא שם במ"ב, "כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושיך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה ד' חסדו ובלילה שירה עמי" "ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עסקין בעבודה" "כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו" בשו"ע (הל' ת"ת ביו"ד ס' רמו) הביא מלשון הרמב"ם (פ"ג מת"ת ה"ג) "מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפי' אחת מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא" אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה. אמרו חכמים אין גורנה של תורה וכו' וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום וכו". ועי' מה שכתבנו לעיל בשם השערי דעה.

במג"א (רלח' סק"א) הביא שאין לשינת הלילה שיעור מדויק וכל אדם לפי כוחו ובריאותו ועכ"פ לא ישתקע בשינה יותר מדאי.

עכ"פ כתב במ"ב (ס' א' סק"ט) "וצריך ביחוד להזהר מאד מאד משיחת חולין בניעורים בלילה. ומי שאינו יכול להשכים קודם אור הבוקר מחמת שהוא חלש בטבעו או שהוא יודע בעצמו שאם יקום באשמורת יישן בעת התפילה מוטב לישן כל הצורך ומ"מ יהיה זהיר מאד לקום שעה ולפחות חצי שעה קודם קריאת השמש לבהכ"נ".

בגמ' בעירובין סה' הביאו ב' מימרות לגבי הלילה שלכאורה סותרים אחת את השניה. אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא, כלומר הלילה נברא לצורך השינה. א"ר שמעון בן לקיש לא איברי סיהרא אלא לגירסא. מבואר שלילה נועד ללימוד התורה. (עי' במהרש"א מדוע פעם א' נאמר לילא ופעם אחרת סיהרא).

ביאור הענין (כפי המבואר במאירי וברבינו פרץ וכן מדויק בתוס' שם) בודאי שאף למ"ד הראשון שאומר שהלילה נועד לשינה, לא הכוונה שברגע שיורד הלילה, יפסיק ללמוד כי עכשיו הזמן מיועד אך ורק לשינה. ברור שלא. והראיה שחז"ל הפליגו מאד בגדול מעלת לימוד תורה בלילה שנאמר "קומי רוני בלילה, אין רינה של תורה אלא בלילה" (יומא ט, ב) אלא שמי שאינו יכול ללמוד בלילה, לא ילמד בלילה וישן ביום, כי הלימוד ביום הוא משובח ומחודד טפי לכן אמרו שזמן השינה הוא בלילה ולא ע"ח הלימוד תורה בלילה, יישן ביום.

המ"ד שסובר שלא נברא הלילה אלא לגירסא כוונתו היא, שאם אדם יכול ללמוד גם ביום וגם בלילה יעיר עצמו בכך וינצל את לילותיו. ובודאי ובודאי אף את יומו ינצל לצורך לימוד התורה.

ועוד ביארו שהלילות הארוכים של החורף, עליהם נאמר שאפשר לנצל אותם אף ללימוד תורה ולהרוויח אף את דרשת חז"ל לעיל "קומי רוני בלילה" אולם לילות הקיץ הקצרים צריך לנצלם לשינה כי לימוד היום משובח הוא ומחודד. (ועי' בפרישה יו"ד ס' רמו' אות נב')

בשערי דעה (יו"ד רמ' ס"ט) נקט ששינה בלילה זה לרשעים שכאשר הם ישנים בלילה, טוב להם וטוב לעולם או בעם הארץ, אולם תלמידי חכמים לא איברי לילה אלא לגירסא. ובכך מיישב דעת הרמב"ם שכתב בסוף פ"ג מהלכות ת"ת שעיקר לימוד התורה הוא בלילה.

האם מותר / ראוי לישן ביום?

בגמ' לפנינו כמבואר מדוד המלך שנזהר בשנתו בלילה, והארכנו לגבי לימוד התורה בלילה לעיל, אך יש לדון האם יש הקפדה אף ביום, בגמ' בברכות ג, ב ביארו שעד חצות הלילה היה דוד המלך מתנמנם כסוס מכאן ואילך היה מתגבר כארי. ושם ביאר רש"י שלא ישן כפי הסוס שאינו נרדם לעולם אלא מתנתנם מעט.

כתב ברמב"ם (הלכות דעות פ"ד ה"ה) שלא ישן ביום. אומר המהרש"א (עירובין סה) מה שאמר רב נחמן בר יצחק "אין פועלי דיממא אנן" הכוונה היא מפני שעיקר לימודו היה ביום שאז הראש מחודד יותר כמו בדברי רבי זירא שאמרו לו שימנעו מחודדת ואמר להם שלמדה ביום.

המחבר (ס' ד' סעי' טז) הביא שדוד המלך היה נזהר שלא לישן שיתין נשמי וברמ"א הביא שדוקא ביום. ובמ"ב העיר שדוד המלך ע"ה בעצמו אף בלילה היה נזהר, אולם האמוראים הקדושים הקפידו ע"כ ביום ולא בלילה. והביא שבעל נפש יחמיר על עצמו לא לישן ביום אפי' מעט. אולם בשבת מותר.